

چگونگی تشکیل، تحول و رده‌بندی خاکهای دشت شیان (کرمانشاه)

حمید رضا متین‌فر، شهلا محمودی*

چکیده: در این تحقیق نقش مواد مادری و توپوگرافی در تشکیل و تحول خاکهای مناطق نیمه خشک مورد مطالعه قرار گرفت. بدین منظور تعداد ۱۷ پروفیل در چهار ردیف عرضی نسبت به محور اصلی دشت شیان حفر پس از مطالعات صحرایی و شناسایی افقها به تعداد لازم نمونه‌های دست خورده و دست نخورده برای تأیید نتایج صحرایی به آزمایشگاه برای مطالعات فیزیکوشیمیایی، مینرالوژیکی و میکرومورفولوژیکی آورده شد.

دشت شیان با ارتفاع متوسط ۱۴۰۰ متر از سطح دریا در جنوبغربی کرمانشاه واقع شده و با میانگین بارندگی سالیانه ۵۱۶ میلی‌متر و متوسط دمای سالیانه ۱۴/۲ درجه سانتی‌گراد و رژیم‌های حرارتی و رطوبتی ترمیک و زیریک جزو مناطق نیمه خشک ایران است. مواد مادری این خاکها عمدتاً مشتمل بر سنگهای آهکی، ماسه سنگ، عدسیهای کنگلومرایی، آهک سیلتی و مارنی و رسوبات لومی رسی سیلتی تا سبک هستند که به تدریج از ارتفاعات اطراف دره شیان رسوب نموده‌اند.

نتایج میکرومورفولوژیکی مقاطع نازک خاک مؤید وجود درز و شکافهای کشیده و منشعب با دیواره‌های صاف است. فابریک پلاσμα که از عوارض مشهود شناسایی اینگونه خاکها می‌باشد با توجه به پوشش آهکی عمدتاً کریستیک است.

ظاهراً وجود مقادیر کم و زیاد آهک در مواد مادری این خاکها که خود تابعی از پستی و بلندی است سیر تحولی خاکها را تحت تاثیر قرار داده و در خاکهای با درصد آهک بیش از ۳۰٪ و مقادیر کمتر رسهای قابل انبساط خاکها با توجه به رژیم رطوبتی و افقهای مشخصه کلسیک یا کمبیک در رده اینسپتی سولها (پروفیل‌های شماره ۱۶، ۱۱، ۶، ۱، ۸، ۱۰، ۱۵، ۱۴، ۱۳ و ۷ واقع بر روی واحدهای فیزیوگرافی دشتهای دامنه‌ای و آبرفتهای بادبزی شکل رودخانه‌ای) در خاکهائیکه مقدار آهک آنها کمتر از ۳۰ درصد و مقادیر رسهای انقباض و انبساط شونده فراوان بوده است. با توجه به وجود علائم لازم (کلید ۱۹۹۴) در رده ورتی سولها رده‌بندی شدند (پروفیل‌های ۳، ۸، ۲، ۴، ۵، ۱۲ و ۱۷ واقع بر روی واحدهای فیزیوگرافی دشتهای دامنه‌ای).

*- کارشناس موسسه تحقیقات خاک و آب تهران - دانشیار گروه خاکشناسی

دانشگاه تهران

